

Een indirecte blik op het onderricht van een negentiende-eeuwse godsdienstonderwijzer Peter Duijs (1822-1899)

¹ H. Polman, *Handboek voor het godsdienstig onderwijs; overeenkomstig de bepalingen van het Hervormde Synode, gehouden in 's Gravenhage, in den jare 1816, Haarlem 1817, 147-218*, geeft een beschrijving van de gebruikte 'methoden'. Voor Polman als pedagoog zie C. Houtman, 'Een geboren verteller. H. Polman Az. en de bijbelse geschiedenis', *DNK* 34, nr. 74 (2011), 1-23.

² Zie mijn 'terreinverkenning' in dit nummer van *DNK*.

³ De getallen verwijzen naar het overzicht van de verhalen aan het slot; eventuele getallen na de komma hebben betrekking op (een) pagina(s) van het betreffende verhaal.

⁴ Uitgezonderd het *Woor-denboek* (2.2).

⁵ In de *Kinder-Bijbel* gaat hij voorbij aan het verhaal over de incestueuze gemeenschap van Lots dochters (Gen. 19: 30-38) en aan Abrahams herhaalde leugen (Gen. 20: 1-18).

Ter inleiding

Over de wijze waarop godsdienstonderwijzers in de negentiende eeuw vorm gaven aan hun lessen, is uit de literatuur één en ander bekend.¹ Een indirecte blik op de *inhoud* van hun onderwijs bieden geschriften van hun hand. In dit artikel geven we een impressie van het onderwijs van één van de godsdienstonderwijzers met wie we al eerder kennis maakten, Peter Duijs,² door ons te verdiepen in diens geschriften die als typische vruchten van zijn werkzaamheid als godsdienstonderwijzer beschouwd kunnen worden. Na een korte introductie van de relevante geschriften zullen we ons een beeld vormen van zijn onderricht over de christelijke geloofsleer en moraal met als uitgangspunt het *Christelijk feestboekje* (1.2)³ waarin Duijs ons in aanraking brengt met zijn visie op de centrale waarheden van het christelijk geloof. In aansluiting daaraan betrekken we de andere geschriften,⁴ ook de gebedenboeken, in een thematische beschrijving van de inhoud van Duijs' geloofsleer en ethiek.

In het Woord vooraf van het eerste 'Stukje' van de *Kinder-Bijbel* (1.1), bevattende de hertelling van Genesis 1-28 en verschenen in 1850, deelt Duijs mee het plan te hebben de bijbelse geschiedenis en 'in kort bestek' de kerkelijke geschiedenis te beschrijven. Hij begroot het werk op zes à zeven deeltjes. Slechts deel één is verschenen. Waarschijnlijk heeft Duijs, verhalenschrijver bij uitstek, bij nader toezien de taak de geschiedenis op de voet te moeten volgen als een keurslijf ervaren. Het verplichtte hem ook stof te behandelen, waarmee hij minder affiniteit had of die hij minder geschikt achtte.⁵ Daarvan was hij ontslagen bij de presentatie van de geschiedenis door middel van 'biografische' schetsen (1.3; 1.4; 2.1). De voor het christendom fundamentele verhalen uit het Nieuwe Testament had hij al eerder aan de orde gesteld in het *Christelijk feestboekje* (1.2).

De kerkgeschiedenis genoot Duijs' bijzondere interesse. Hij heeft